

O'ZBEKISTONDA MOLIYA TIZIMI VA MOLIYAVIY SIYOSAT

Toshkent kimyo-texnologiya institut talabasi

Umrzoqova Dilsuz Anvar qizi

PhD katta o'qituvchisi Mo'minova Dildora Dilshadovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada moliya tizimining mohiyati, uning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari, shuningdek tarkibiy qismlari atroflicha yoritiladi. Moliya tizimining asosiy bo'g'inlari — davlat moliyasi, mahalliy moliya, xo'jalik yurituvchi subyektlar moliyasi hamda aholi moliyasi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik va ularning iqtisodiyotdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shu bilan birga, moliya tizimining barqaror ishlashi mamlakat iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashdagi muhim omillardan biri ekanligi asoslab beriladi.

Maqolada, shuningdek, moliyaviy siyosatning mazmun-mohiyati, uning asosiy maqsad va vazifalari keng ochib beriladi. Davlat moliyaviy siyosatining asosiy yo'nalishlari — byudjet siyosati, soliq siyosati, pul-kredit siyosati hamda investitsiya siyosati alohida ko'rib chiqilib, ularning har biri iqtisodiy jarayonlarga qanday ta'sir ko'rsatishi batafsil tahlil qilinadi. Ayniqsa, ushbu siyosat yo'nalishlarining iqtisodiy o'sish, inflyatsiya darajasi, bandlik va ijtimoiy barqarorlikka ta'siri muhim jihat sifatida yoritiladi.

Kalit so'zlar: Moliya tizimi, moliyaviy siyosat, fiskal siyosat, pul-kredit siyosati, iqtisodiyot, bank tizimi.

Аннотация: В данной статье подробно рассматривается сущность финансовой системы, этапы её формирования и развития, а также её структурные элементы. Анализируется взаимосвязь основных звеньев финансовой системы — государственных финансов, местных финансов, финансов хозяйствующих субъектов и финансов населения, а также их роль в экономике. Кроме того, обосновывается, что стабильное функционирование финансовой системы является одним из важнейших факторов обеспечения экономического развития страны.

В статье также раскрывается содержание и сущность финансовой политики, её основные цели и задачи. Отдельное внимание уделяется основным направлениям государственной финансовой политики — бюджетной, налоговой, денежно-кредитной и инвестиционной политике, а также их влиянию на экономические процессы. В частности, рассматривается влияние этих направлений на экономический рост, уровень инфляции, занятость и социальную стабильность.

Ключевые слова: *финансовая система, финансовая политика, фискальная политика, денежно-кредитная политика, экономика, банковская система.*

Abstract: *This article examines the essence of the financial system, its stages of formation and development, as well as its structural components. It analyzes the interconnection between the main elements of the financial system — public finance, local finance, corporate finance, and household finance — and their role in the economy. In addition, the article substantiates that the stable functioning of the financial system is one of the key factors ensuring the country's economic development.*

The article also explores the content and essence of financial policy, including its main goals and objectives. Particular attention is paid to the main directions of state financial policy — fiscal policy, tax policy, monetary policy, and investment policy — and their impact on economic processes. Specifically, the influence of these policy directions on economic growth, inflation, employment, and social stability is analyzed.

Keywords: *financial system, financial policy, fiscal policy, monetary policy, economy, banking system.*

Hozirgi zamonaviy iqtisodiyot sharoitida moliya tizimi davlatning eng muhim iqtisodiy mexanizmlaridan biri hisoblanadi. Chunki aynan moliya tizimi orqali mamlakatda mavjud moliyaviy resurslar shakllantiriladi, ular turli iqtisodiy subyektlar o'rtasida taqsimlanadi va samarali foydalanilishi ta'minlanadi. Har qanday mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi, aholi turmush darajasi hamda ijtimoiy

barqarorligi ko'p jihatdan moliya tizimining qay darajada puxta va samarali tashkil etilganiga bog'liqdir. Agar moliya tizimi izchil ishlasa, iqtisodiyot barqaror rivojlanadi, aks holda esa turli moliyaviy muammolar yuzaga kelishi mumkin.

Moliya tizimi orqali davlat pul mablag'larini yig'adi, ya'ni soliqlar, bojlar va boshqa majburiy to'lovlar yordamida byudjet daromadlarini shakllantiradi. Ushbu mablag'lar keyinchalik ta'lim, sog'liqni saqlash, infratuzilma, ijtimoiy himoya va boshqa muhim sohalarga yo'naltiriladi. Bu esa jamiyatning umumiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, moliya tizimi nafaqat davlat darajasida, balki korxonalar va aholi darajasida ham muhim rol o'ynaydi. Korxonalar moliyaviy resurslar yordamida ishlab chiqarishni rivojlantirsa, aholi esa o'z daromadlari orqali iqtisodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlaydi. Moliyaviy siyosat esa davlatning iqtisodiy jarayonlarga ta'sir ko'rsatish vositasi sifatida namoyon bo'ladi. U orqali davlat iqtisodiyotni tartibga soladi, inflyatsiyani nazorat qiladi, investitsiya muhitini yaxshilaydi va iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Masalan, soliqlarni kamaytirish orqali tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish mumkin, davlat xarajatlarini oshirish orqali esa iqtisodiy faollikni kuchaytirish mumkin. Shu jihatdan moliyaviy siyosat iqtisodiyotda muvozanatni saqlash va barqaror rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, bugungi globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida moliya tizimining ahamiyati yanada ortib bormoqda. Elektron to'lov tizimlari, raqamli bank xizmatlari va moliyaviy texnologiyalar (fintech) rivojlanishi moliya tizimini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Bu esa davlatdan moliya tizimini yanada takomillashtirishni, shaffoflikni oshirishni va zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etishni talab qiladi. Shu sababli moliya tizimi va moliyaviy siyosatni chuqur o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhim hisoblanadi. Bu bilimlar orqali iqtisodiy jarayonlarni to'g'ri tushunish, ularni tahlil qilish va kelajakda samarali iqtisodiy qarorlar qabul qilish imkoniyati yaratiladi.

Zamonaviy iqtisodiyotda moliya tizimi davlatning eng muhim mexanizmlaridan biridir. U orqali moliyaviy resurslar shakllanadi, taqsimlanadi va samarali foydalaniladi. Moliya tizimi qanchalik mukammal tashkil etilgan bo'lsa, iqtisodiyot shunchalik barqaror rivojlanadi. Moliya tizimi orqali davlat soliqlar

asosida byudjetni shakllantiradi va uni ijtimoiy sohalarga yo'naltiradi. Moliya tizimi mamlakatdagi barcha moliya munosabatlari va ularni amalga oshiruvchi institutlar yig'indisidir. Asosiy bo'g'inlari quyidagilardan iborat Davlat byudjeti va byudjetdan tashqari maqsadli jamg'armalarni o'z ichiga oladi. Bu iqtisodiyotni tarkibiy jihatdan o'zgartirish va ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish uchun xizmat qiladi. O'zbekiston moliya bozorining eng yirik va dominant qismi. Ikki pog'onali tizimdan iborat (Markaziy bank va tijorat banklari). Tijorat banklari korxonalariga aylanma mablag'larni to'ldirish va investitsion loyihalar uchun kreditlar ajratishda asosiy vositachi hisoblanadi. Bunga qimmatli qog'ozlar bozori, sug'urta kompaniyalari va lizing tashkilotlari kiradi. Lizing amaliyotlari ayniqsa sanoat va qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilishda muhim moliyaviy dastak bo'lib xizmat qilmoqda. Korxonalarining o'z mablag'lari, foydasi va amortizatsiya ajratmalari. Moliyaviy siyosat Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda Markaziy bank tomonidan o'zaro muvofiqlashgan holda olib boriladi: Asosiy e'tibor soliq yukini optimallashtirish, investitsion muhitni yaxshilash va davlat xarajatlari samaradorligini oshirishga qaratilgan. Shuningdek, tadbirkorlikni qullab-quvvatlash maqsadida iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlariga davlat subsidiyalari ajratish mexanizmlari keng qo'llanilmoqda. Iqtisodiyotning real sektorini moliyalashtirish, investitsion faollikni rag'batlantirish va tijorat banklarining resurs bazasini mustahkamlash. Asosiy maqsad – bozor muvozanatini saqlagan holda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash. Moliya tizimi – bu davlat, korxonalar va aholi o'rtasidagi pul munosabatlari yig'indisidir. U orqali moliyaviy resurslar yig'iladi, taqsimlanadi va nazorat qilinadi. Asosiy vazifalari iqtisodiy resurslarni taqsimlash, nazorat qilish va iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishdan iborat. Moliya tizimi davlat moliyasi, mahalliy moliya, korxonalar moliyasi, uy xo'jaliklari moliyasi va moliyaviy bozorlardan tashkil topadi. Har bir bo'g'in iqtisodiyotda muhim rol o'ynaydi va o'zaro bog'liq holda faoliyat yuritadi. Moliyaviy siyosat davlat tomonidan iqtisodiyotni tartibga solish maqsadida amalga oshiriladigan chora-tadbirlardir. U orqali iqtisodiy o'sish ta'minlanadi, inflyatsiya nazorat qilinadi va ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi. Moliyaviy siyosat iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi,

bandlikni oshiradi, investitsiya muhitini yaxshilaydi va ijtimoiy tenglikni ta'minlaydi. To'g'ri yuritilgan siyosat iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Raqamli to'lov tizimlari, bank xizmatlarini kengaytirish, soliq tizimini soddalashtirish va moliyaviy shaffoflikni oshirish moliya tizimini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlaridir. Moliya tizimi va moliyaviy siyosat iqtisodiyotning asosiy tayanchi bo'lib, ularning samarali ishlashi iqtisodiy barqarorlik va aholi farovonligini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. – Toshkent, 2020.
2. Vahobov A.V. *Moliya nazariyasi va amaliyoti*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. G'ulomov S.S. *Iqtisodiyot nazariyasi*. – Toshkent: Sharq, 2021.
4. Dilshadovna M. D. KIMYOVIY TARMOQ TASHKILOTLARIDA BOZOR ALOQALARI USULLARIDAN AMALDA FOYDALANISH //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2026. – Т. 67. – №. 1. – С. 338-344.
5. Rasmiy Internet manbalari:
  - <https://www.mf.uz> – O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy sayti
  - <https://www.cbu.uz> – O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki rasmiy sayti
  - <https://www.stat.uz> – Davlat statistika qo'mitasi